

Jižní Evropa

1. Vymezení a společné znaky

- **Státy:**
 - **Pyrenejský (Iberský) poloostrov:** Španělsko, Portugalsko, Andorra.
 - **Apeninský poloostrov:** Itálie, San Marino, Vatikán.
 - **Balkánský poloostrov (část):** Řecko.
 - **Ostrovní státy:** Malta, Kypr (geograficky v Asii, ale kulturně a politicky řazen k Evropě).
 - **Britské zámořské území:** Gibraltar.
- **Společné charakteristické rysy:**
 - **Geografická poloha:** Omýváno Středozemním mořem ("kolébka evropské civilizace").
 - **Středomořské podnebí:** Horká, suchá léta a mírné, deštivé zimy.
 - **Členitý reliéf:** Převaha hornatých a pahorkatých oblastí.
 - **Historie a kultura:** Dědictví antického Řecka a Římské říše, kolébka renesance.
 - **Náboženství:** Dominance křesťanství (katolicismus ve Španělsku, Portugalsku, Itálii; pravoslaví v Řecku a na Kypru).
 - **Zemědělství:** Pěstování typických středomořských plodin.
 - **Cestovní ruch:** Jeden z nejdůležitějších sektorů ekonomiky, region patří k nejnavštěvovanějším na světě.
 - **Ekonomika:** Nižší ekonomická úroveň a vyšší nezaměstnanost než v západní a severní Evropě. Členství v EU, ale některé státy se potýkají s ekonomickými problémy (Řecko, Itálie).

2. Přírodní podmínky

- **Geologie a reliéf:**
 - Převažují **mladá alpská pohoří**, region je tektonicky aktivní.
 - Častý výskyt **zemětřesení a sopečné činnosti** (zejména v Itálii a Řecku).
 - **Pyrenejský poloostrov:**
 - Pohoří **Pyreneje** (hranice s Francií), Kantaberské pohoří, Sierra Nevada.
 - Centrální část tvoří náhorní plošina **Meseta**.
 - **Apeninský poloostrov:**
 - Osu poloostrova tvoří pohoří **Apeniny**.
 - Na severu se rozkládá nížinatá a úrodná **Pádská nížina**.
 - Aktivní sopky: **Vesuv, Etna, Stromboli**.
 - **Balkánský poloostrov:**
 - Hornatý, pohoří **Pindos** v Řecku.
 - **Pobřeží:**
 - Velmi členité, s mnoha ostrovy, poloostrovy a zálivy.
 - **Ostrovy:** Baleáry (Španělsko), Korsika (Francie), Sardinie, Sicílie (Itálie), Kréta, Jónské a Egejské ostrovy (Řecko), Malta, Kypr.

- **Podnebí:**
 - Dominantní je **středomořské klima**.
 - **Charakteristika:** Dlouhá, horká a slunečná léta s minimem srážek; krátké, mírné a deštivější zimy.
 - Vnitrozemí Pyrenejského poloostrova (Meseta) má kontinentálnější ráz.
 - Sever Itálie (Pádská nížina) má vlhké subtropické klima.
 - Vysoké hory mají chladné, vysokohorské klima.
- **Vodstvo:**
 - Řeky mají **nevyrovnaný vodní stav** – v létě nízký, v zimě vyšší.
 - **Pyrenejský poloostrov:** Tajo, Ebro, Douro, Guadalquivir.
 - **Apeninský poloostrov:** Pád (nejdelší a nejvodnatější řeka Itálie), Tibera (protéká Římem), Arno.
 - Nedostatek vody v letních měsících je velkým problémem, nutnost zavlažování.
- **Biosféra:**
 - Převažuje **středomořská vegetace** přizpůsobená letnímu suchu.
 - Původní **tvrdolisté lesy** (dub cesmínovitý, korkový) byly z velké části vykáceny.
 - Dnes převažují křovinaté formace:
 - **Macchie:** Husté, stálezelené křoviny.
 - **Garrigue:** Nižší, řidší porosty na vápencích.
 - Pěstované rostliny: olivovníky, citrusy, vinná réva, fíkovníky.

3. Obyvatelstvo

- **Hustota a rozmístění:**
 - Vysoká hustota zalidnění, zejména v pobřežních oblastech a v nížinách (Pádská nížina, pobřeží Španělska).
 - Vnitrozemské horské oblasti jsou osídleny řídce.
- **Jazyková a etnická struktura:**
 - **Románské jazyky:** Španělština, portugalština, italština.
 - Regionální jazyky ve Španělsku: Katalánština, galicijština, baskičtina (izolovaný jazyk).
 - **Řečtina:** V Řecku a na Kypru.
 - **Maltština:** Semitský jazyk silně ovlivněný italštinou.
 - V posledních desetiletích se region stal cílem imigrace (zejména ze severní Afriky, Latinské Ameriky, východní Evropy).
- **Náboženství:**
 - Silná role křesťanství.
 - **Římskokatolická církev:** Dominantní ve Španělsku, Portugalsku, Itálii, Maltě. **Vatikán** je centrem katolicismu.
 - **Pravoslavná (ortodoxní) církev:** Dominantní v Řecku a na Kypru.
- **Urbanizace:**
 - Vysoký stupeň.
 - **Největší města:** Řím, Madrid, Barcelona, Milán, Neapol, Atény, Lisabon.

- Problémy s přelidněním a nelegální výstavbou.

4. Hospodářství

- **Obecná charakteristika:**

- Všechny velké státy jsou členy EU a eurozóny.
- Ekonomika je slabší než v severozápadní Evropě, potýká se se strukturálními problémy (vysoká nezaměstnanost – zejména mladých, vysoký veřejný dluh).
- Významný rozdíl mezi bohatým, průmyslovým severem (severní Itálie, Katalánsko) a chudším, zemědělským jihem (jižní Itálie – Mezzogiorno, Andalusie).

- **Zemědělství (Primární sektor):**

- Významné, ale s nižší produktivitou.
- **"Středomořská trojice": Pšenice, vinná réva, olivy.**
- **Španělsko, Itálie, Řecko** patří k největším světovým producentům **olivového oleje a vína**.
- Pěstování **citrusů** (pomeranče, citrony), ovoce (fíky, broskve), zeleniny (rajčata).
- **Španělsko:** Lídrem v produkci korku (z dubu korkového).
- **Rybolov:** Důležitý, ale Středozemní moře je z velké části vyloveno.

- **Průmysl a těžba (Sekundární sektor):**

- Region je chudý na energetické suroviny, závislý na dovozu.
- **Těžba:** Rtuť (Španělsko), mramor (Itálie – Carrara), bauxit (Řecko).
- **Průmyslová odvětví:**
 - **Průmyslový trojúhelník v severní Itálii (Milán-Turín-Janov):** Strojírenství (automobily – Fiat, Ferrari), chemický a potravinářský průmysl.
 - **Španělsko:** Automobilový průmysl (Seat), potravinářství.
 - **Tradiční odvětví:** Textilní, kožedělný (výroba bot, kabelek) a potravinářský průmysl.
 - **Námořní doprava:** Stavba a oprava lodí, zejména v Řecku (největší obchodní loďstvo na světě).

- **Služby (Terciární sektor):**

- Nejdůležitější a nejrychleji rostoucí sektor ekonomiky.
- **Cestovní ruch:** Absolutně klíčový, jeden z hlavních zdrojů příjmů.
 - **Přímořská turistika:** Pláže, ostrovy.
 - **Kulturně-historická turistika:** Antické a renesanční památky (Řím, Atény, Florencie, Benátky, Barcelona).
 - **Náboženská turistika:** Vatikán, poutní místa.
 - **Itálie a Španělsko** patří mezi 5 nejnavštěvovanějších zemí světa.
- **Doprava:**
 - Hustá silniční a železniční síť.
 - Velký význam námořní a letecké dopravy.

5. Současné problémy

- **Ekonomické problémy:**

- Vysoká nezaměstnanost (zejména mezi mladými).
- Vysoký státní dluh (Řecko, Itálie).
- Strukturální slabiny, nízká konkurenceschopnost.
- "Černá" (stínová) ekonomika.
- **Demografické problémy:**
 - Velmi nízká porodnost a stárnutí populace (zejména Itálie, Španělsko).
- **Migrační krize:**
 - Region je vstupní branou pro migranty a uprchlíky ze severní Afriky a Blízkého východu.
- **Environmentální problémy:**
 - Nedostatek vody v létě, riziko desertifikace (Španělsko).
 - Časté lesní požáry.
 - Znečištění Středozemního moře (turismus, lodní doprava).
- **Přírodní rizika:**
 - Zemětřesení, sopečná činnost.
- **Separatismus:**
 - Snahy o nezávislost v Katalánsku a Baskicku (Španělsko).